143
LIBRARY AND MUSEUM
UKRAINIAN CULTURAL & EDUCATIONAL CENTRE
WINNIPEG, MAN. CANADA

БОРІТЕСЯ — ПОБОРИТЕ !

ПРАВДА І ВОЛЯ

TRUTH and LIBERTY

М. Ю. Шаповал

Блажен, хто не стулив очей
І йшов в ночі все вище й далі;
Хто, як великий Мойсей,
Приніс народові скрижалі.
(О. Олесь).

Березень—Квітень 1932

ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО ТРУДОВОГО ОБЄДНАННЯ В КАНАДІ
UKRAINIAN LABOR ASSOCIATION

ЗМІСТ

1. Весна без надій 1
2. Памяти М. Шаповала
Життєпис 4
Статти Др. М. Мандрики 5
Дещо з праси 9
Академія 11
3. Україна-Кольонія. М. Шаповал 11
4. Парляментарна мінтерія Д. Вудворт 12
5. Українська політика 14
6. Новий систем М. П-чо 19
7. Памяти Др. П. Гнатишина 21
8. До манітобських виборів. П. 22
9. Хроніка 25

ДО ТОВАРИЩІВ, ЧЛЕНІВ УКРАЇНСЬКОГО ТРУДОВОГО ОБЄДНАННЯ І ПРИХИЛЬНИКІВ

Випускаємо третю книжку "Правди і Волі" в тих-же обставинах: від продажу попередньої книжки та від пресового фонду залежатиме видання слідуючої книжки. Отже, від нас залежить справа не менше, як і від нас — не залишайте її!

Пресовий фонд і передплату надсилати на адресу:

P. PAWLUSKIWYCH
[illegible] Ave., Winnipeg, Man

Адреса Редакції: —
[illegible] McAdam Ave. Winnipeg, Man.

Dr. H. Hershfield
ЛІКАР ХІРУРГ І АКУШЕР
Спеціяльність:
[illegible]
570 MAIN STREET, Cor. Alexander Ave.
WINNIPEG, MAN.
Телефон бюра 26 600' дому 51 162
Ми говоримо по українськи

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР
ДР. А. В. РЕЗНОВСЬКИЙ
Телефон бюра 54 123
Телефон мешкання 53 953
Бюро:
1580 ARLINGTON ST.
WINNIPEG, MAN.

С. Савула, Адвокат-Нотар
Полагоджує всякі справи судові, земельні, тестаментальні, розводові і старокраєві.
Виробляє горожанські папери.
S. SAWULA
308 CONFEDERATION LIFE BUILDING 457 MAIN STREET
WINNIPEG, MAN.
Phone: Office 86 565. Res. Phone: 56 508

LIBRARY AND MUSEUM
UKRAINIAN CULTURAL & EDUCATIONAL CENTRE
WINNIPEG, MAN. CANADA

ПРАВДА І ВОЛЯ

БЕРЕЗЕНЬ—КВІТЕНЬ 1932.

Весна без надій

(Політично - соціяльний огляд)

Прийшла весна, але надій не принесла. Світ стоїть сумний, на роспутті. Панує повне безглуздя скрізь: в економії, в політиці, в міжнародніх стосунках. Всього є досить — потрібно праці, а кругом безробіття і в багатьох місцевостях голод.

Про основні причини економічної і політичної кризи ми вже говорили. Події останніх часів лише стверджують сказане нами перед тим. Збанкротувала остаточно істнуюча капіталістична система і залагодження її не знаходять. Його не може бути. Потрібна зміна системи. Це відчувають, але зміни не хотять ті, в руках котрих господарська і політична влада. Надіються відкрутитися. А з другого боку є показчики того, що крізу поглиблюють самі капіталістичні лідери умисне.. Маємо підстави думати, що вони намірилися здержати зріст добробуту працюючого людства, здержати його культурний розвиток, знищити його матеріяльні і моральні сили. Бо задержуючи зріст добробуту працюючих, капіталісти тим самим забивають думку трудящого людства журбою про насущний кусень хліба, розбивають його єдність боротьбою між окремими працюючими за працю, знесилюють тим самим визвольний трудовий рух. А затримуючи культурний розвиток і знищуючи матеріяльні і моральні сили працюючої кляси, капіталістичні лідери здобувають більшу покірливість її більшу слухняність.

Правда, їхні розрахунки можуть не виправдатись, як не виправдались вони в недавні часи в Росії, бо терпець може урватися, але ці розрахунки можуть на певний час і виправдатись.

Те, що робиться тепер в світі, можна назвати справді безглуздям. Кожна держава має свою працюючу більшість населення і в кождій державі панують малі гуртки грошевих королів, капіталістичних диктаторів; населення терпить, населення страждає, з їх вини і з їхньої волі, а вони собі і в ус не дмуть. Капіталістичні писаки розриваються, вишукуючи "причини" кризи, виводять свої фальшиві теорії, і з того здається неначе і ті грошеві диктатори журяться, клопочуться... Тим часом факти з їхньої роботи показують, що вся їхня журба — це покласти найбільше до кишені, взяти найбільші дивиденти, себто стягнути ще по сорочці з працюючого населення. Нам, що живемо в Канаді, за прикладами далеко ходити не треба. Останні розкриття з Богарноа компанією, коло якої замазалися високі політики, сенатори, міністри, гучні скандали з ріжними іншими компаніями, як напр. Канада Палп енд Пейпер Індустрі, нарешті роскриття над звітами двох великих асекураційних компаній — "Сон Лайф" та "Норт - Емерикен Лайф", котрі, не зважаючи на явні втрати на операціях з процентовими паперами, не спинилися перед тим, щоб перекласти з кишень населення (полісголдерів) до кишень своїх капіталістичних лідерів мільйони в формі диви-

дентів, які доходили до дивовижної висоти — 75 проц.!! (Див. в "Джорнал аф Каммерс за січень та березень о. р. Торонто). Дивиденти всіх великих ком паній не підупадають за тим глядять керовники, а в той же час ті самі керов ники припиняють роботи, роблять лейд офф'и і викидають людей тисячами на вулицю...

Не зважаючи на те, що так звані капітальні роботи (нові будови залізниць, фабрик і т. ин.) не звязані ніяк з тимчасовими економічними труднощами, бо гроші на будови є, потреба в них на майбутнє є, — всі такі роботи, проєктовані широко ще в. 1929, припинено.

І це все тому, що господарське життя народів в істнуючій системі є нічим иншим як лишень **приватною монополією багатіїв**, що загарбали і загарбовують в свої руки людську працю, здобутки труда мільонів, а вироблені ними закони захищають цей грабіж. Люде працюють, а всю їхню працю забірають, на підставі власности, капіталістичні диктатори. Люде потрібують працювати, щоб жити, щоб поліпшувати умови істнування, щоб підносити свою культурність, а капіталістичні королі, на підставі того-ж права власности, **відобрали від людей** всі засоби праці: капітали, замкнувши їх в своїх приватних банках; фабрики; майни; залізниці, — все, до чого може бути прикладена праця... Бо, бачите, це не є в їх інтересах. А так звані державні уряди, цинічно тобу всему потуряють, бо вони є ніщо інше, як експозитура грошевого панства.

Капіталістична Америка і Франція зайняли особливе становище тим, що стягнули в свої скарбниці три четвертих всіх світових капіталів. Зоставивши таким чином інші країни світу без капіталів, ці дві країни позбавили можливости себе самих продавати свої виробі іншім країнам, а цих останніх позбавили можливости купувати. І це становище продовжується без змін. Америка і Франція стоять як два крамарі-лихварі, що обібрали вже до нитки своїх споживачів і все ще чекають на них, щоб вони купували в їх крамницях. Але ті купити не зможуть. Щоб вони купували — треба вернути їм назад золото, а вертати вони його не хотять.

З великою радістю американські капіталісти підпирали-б в Европі нову війну, щоб мати можливість торгувати на війні, а потім, щоб створити нові ринки для своїх товарів... Але повстає питання — чим буде та Европа платити, коли вже все золото забрано до Америки, а европейської продукції, себ-то плати европейськими виробами, Америка не хоче.

Тому війна в завішанню.

І одначе до війни всі готуються. Те безладдя, те звіряче відношення між людьми і між народами, між керовниками держав вимагає озброєння. Конференції обезброєння засідають, а озброєння все росте та росте.

От які армії мають европейські держави:

Франція 724 тисячі, а з резервами 5-ть мілійонів; майже таку саму армію має **Італія;**

Польща 290 тисяч, а з резервами 2-ва мілійони;

Румунія, Чехословаччина, Юго-Славія та **Бельгія** — 651 тисячу, а з резервами 5-ть мілійонів.

Німеччина може виставити армію не меншу як 3-ри мілійони.

Коли розглядати армії за їх політичними комбінаціями, то **французький** бльок має армію до 12-ти мілійонів. Армії держав, по кордонах Радянського Союзу, досягають (з резервами) числа те-ж 12-ти мілійонів, а армія Радянського Союзу регулярна начислює

562 тисячі, а з резервами до 8-ми мілійонів.

Видатки на армію французького бльоку за останні пять років збільшилися на 71%. Технічне озброєння армій проти 1914 року дуже збільшилося. Напр., сила вогню машинових крісів збільшилася в два з половиною разів; сила гармат збільшилася в 2 рази; вартість зброї дивізийного комплєкту збільшилася з 2-ох мілійонів дол. до 8-ми мілійонів; на кожного жовніра в американській армії є тепер дві кінські сили авто-двигунів, а в французькій півтора. Страшно виросла боєва авіяція. Військова фльота зліпшилася що до бистроти рухів. Виріб трійливих ґазів збільшився в 2½ рази. В новій війні мають уживати ще заразливих бактерій, щоб поширювати хвороби: пропасницю, холеру, чуму, тиф, сап і т. ін.

А тепер спитаємо: для чого ота вся зброя? Хіба працююче людство потрібує гармат і динаміту? Воно потрібує **спокою і праці**, воно потрібує фабрик і ланів, щоб в мирній дружній праці забезпечувати собі й дітям життя та підносити людську культуру.

В руки працюючих, під їх монопольну управу мусять перейти фабрики і лани і всі надбані попередньою працею добра (капітали). І тоді не будуть муштрувати для вбивства людей людьми мілійонів юнаків і не будуть майструвати гармат і мечів, не будуть фабрикувати динаміту. І тоді не будуть "лайдафувати" робітників і морити злиднями хліборобів, не будуть замикати фабрик ... А люди працюватимуть на добро людей і машини будуть допомагати людям в їх праці.

І тоді весни будуть надійні і радісні. Лишень тоді.

Коли звернемося в цьому весняному огляді до так званої "батьківщини пролетаріяту" — Радянського Союзу — що там принесла весна, то побачимо та куж саму сумну, тяжку картину. Там "залізна" диктатура генералів комуністичної партії творить новий капіталізм — "державний" коштом поту і голоду працюючих мас. Прийшла весна, а з нею злидні і нема хліба навіть на напівголодне харчування людности, нема насіння, нема коней, нема лемешів до плугів... Бо на створення "державного капіталізму" грабовано селян і робітників протягом осени і зими. Тепер перевіряють хлібні картки, щоб ніхто не ззів більше того, що призначили комгенерали своїм державнім кріпакам: один фунт чорного хліба на день для робітника, пів фунта для службовця. За насінням нишпорять по "сколєктиви зованім" селам, перевертають копиці соломи, шукають під нею прихованого населенням від "недремлющого ока" комуністичних яничарів зерна, катують людей, заганяють на холодний Котлас на каторжні лісові роботи... Бо так хоче "ліва нога" комуністичних генералів, що завели під пролетарськими гаслами азіятську державну владу на зразок турецької султанської деспотії, де людей садовили на палі, вирізували їх й видушували.

А тим часом збіраються до війни з Японією. Тисячі і тисячі селян на Україні хапають комуністичні яничари і відсилають на Східний Сибір копати окопи для війни, муштруватись для гарматнього мяса.

І знову мусимо сказати: лишень, тоді, коли працюючий нарід перебере всю державну і господарську владу з рук диктаторів до своїх власних рук і здійснить справжню свободу трудового люду, лишень тоді весни будуть надійні і радісні...

І для здійснення цього ми мусимо по кладати всі наші сили.

Памяти М. Ю. Шаповала

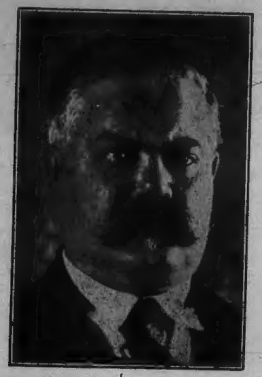

КОРОТКИЙ ЖИТЕПИС М. Ю. ШАПОВАЛА

Народився 8 червня 1882 в с. Сріблянці на Запоріжжі (Катеринославщина). Батько бідний шахтяр. Змалку і сам М. Ю. Шаповал мусів працювати на шахті. Потім пішов до сільської школи, а по укінченю — до лісової школи, з відкіль вийшов фаховим лісничим. Коли прийшла пора йти до війська, то пішов до військової школи і став старшиною. До старшинської служби у війську післано його до російської Польщі. Там р. 1906 за революційну діяльність серед вояків заарештовано і посажено до фортеці. Р. 1908 він вийшов з фортеці, позбавлений військових прав. Переїхавши на Україну, видавав новий журнал "Українська Хата" і працював по своєму фаху, як лісничий. Р. 1917, після вибуху Великої Революції, приймає участь в будові Української Республики і в орґанізуванню Української Партії Соціялістів Революціонерів. Після німецького надсильства над Українською Центральною Радою і посаження гетьманом Скоропадського, приймав участь в створенні Українського Національного Союзу, котрий потім підняв повстання проти гетьмана і вигнав його. В новому українському уряді стає міністром земельних справ.

Після завоювання України московськими большевиками, М. Шаповал розвинув велику працю за кордоном, головно в Чехословаччині. Тут його заходами, створено Український Громадський Комітет, котрий заопікувався тисячами українських еміґрантів з Великої України і Галичини, що пропадали за польськими дротами і на чужині. Частина з них була Укр. Громад. Комітетом улаштована до чеських шкіл і на ріжні фахові курси, а іншім дана змога учитися в новостворених українських школах. Через високі школи пройшло таким чином зверх 3000 українських еміґрантів. Були створені такі українські школи: Інжінірська Академія (господарська), Високий Педаґоґічний Інститут ім. М. Драгоманова, Український Університет, Український Робітничий Університет, Мистецька Академія, Українська Реальна Школа, Матуральні Курси і інші. Були заложені наукові установи: Укр. Соціольоґічний Інститут, Український Національний Музей-Архів і інші, велике українське видавництво наукової літератури — Укр. Громадський Видавничий Фонд. Видавався журнал "Нова Україна" і науковий журнал "Суспільство". За наукові праці Укр. Соціольоґічний Інститут нагородив М. Шаповала почесним титулом доктора соціольоґії.

До смерти М. Шаповал зістався Директором Соціольоґічного Інституту, головою Української Народної Ради і головою закордонного центрального Комітету Партії Соціялістів Революціонерів. Остання орґанізація була йому найдорошою, і труна його була покрита червоним прапором партії, як вияв найвищого признання йому за всі його заслуги перед трудовим українським народом.

Помер М. Шаповал в місточку Ржевницях коло Праги, в Чехословаччині, дня 25 лютого 1932 р., від розриву серця. Дня 2-го березня його тіло спалено в празькому крематорії, згідно з його волею.

Др. М. Мандрика.

Микита Ю. Шаповал.

Помер Микита Шаповал... Помер несподівано, в розцвіті інтелектуальних сил, здібностей і знання. Помер раніще, ніж зміг виконати те, що так сильно бажав виконати: записати свої знання на папір для українського працюючого люду; записати те, що вже ніхто не запише, що складало скарб, але нині на віки загубилося для убогої скарбниці Українського народу.

Угас великий революційний дух, що бунтував проти неволі української, що роздував велитенське полумя українського визвольного повстання. Угас, не дочекавшися того визволення, лише передавши ключі до нього тим, що живуть, що будуть жити...

Так закінчилося, урвалося фізичне існування, а з ним умерло все те, що належало до "тлінного тіла" те, що викликало пристрасти і злобу, — зосталось жити те, що дав М. Шаповал невмирущого, що буде ще довго ворушити уми і серця, а може і здвигати маси.

Покладено межу дрібним людським пристрастям, покладено межу огірченням і жалям і нині треба говорити лише про те, що перейшло цю межу, що зосталося як скарб духу і знання, як творча спадщина великої людини.

В цій назві М. Шаповала великою людиною не буде перебільшення — в українськім пантеоні він займає місце безпосередньо в ряді великих Шевченка, Драгоманова, Франка...

За життя не хотіли українські "провідники" віддати належного М. Шаповалові і навіть після смерти де-які з них будуть ще довго притискати його імя до землі і закривати своєю тінню його творчу працю. Але ці провідники вимруть і слід по них замететься, а Шаповал ще буде довго жити, яко пророк народу українського, що веде його в землю Правди і Волі.

М. Шаповал був відомим як поет, критик, журналіст, технік (лісничий), політичний діяч, політичний теоретик, культурний діяч і як учений соціольог (знавець людини і суспільства). Він був

людиною інтеґральною (всеохоплюючою), стояв на вершинах думки і освіти. Але те, що є найбільшого в ньому, лежить в области його праці яко **політичного теоретика і ученого соціольоґа.** І в цьому його дійсна велич і безсмертття.

Поезії він віддавав свої молодші роки; яко критик і журналіст він працював увесь час в міру потреби; яко політичний діяч він віддав всі сили на створення українського визвольного руху і озброєння українських людей дійсним знанням, а яко політичний теоретик він створив **наукові основи українського визволення,** продовживши працю Михайла Драгоманова, єдиного українського політичного теоретика перед цим. І як учений — М. Шаповал дав українському народові розкриття законів суспільного життя і суспільних рухів в своїх соціольоґічних працях.

Як ми вже сказали, М. Шаповал є прямим продовжником М. Драгоманова, його справжнім учеником і наступником. М. Драгоманів, подібно до М. Шаповала, вмер на чужині, а до того ще не признаний і майже забутий. Його могилу, загублену на чужім болгарськім цвинтарі в Софії, відшукали лише нові українські вигнанці — політичні еміґранти в році 1920, випололи лопухи і буряни і в перше вшанували. Але політичні ідеї Драгоманова відшукали з його творів богато раніще молоді українські письменники і політичні працьовники, що купчилися коло перших політичних орґанізацій на Великій Україні. Особливо енерґійним популяризатором Драгоманових ідей став молодий в той час критик Сергій Єфремов. Але Драгоманівські ідеї були засвоєні цими його послідовниками (що були разом з цим і творцями молодого українського руху) не цілком, а лише частинно. Основою Драгоманівської політичної теорії українського визволення є його речення, що **"Українське національне визволення неминуче стає українським соціяльним визволенням"** і навпаки — **"Українське соціяльне визволення стає неминуче українським національним визволенням".** Значить — визволяючи Україну від національного гнету, визволяємо разом з тим її від соціяльного клясово-економічного гнету, бо Україна — це працюючі люде, поневолені клясово-економічно і разом з тим національно. З того речення виходило, що визвольний український рух мусить неминуче бути трудовим рухом працюючих мас, а майбутня українська держава мусить бути неминуче трудовою, соціялістичною, або, як висловлювався Драгоманів, вільною трудовою спілкою. До цієї основи українського визвольного руху Драгоманів додавав потребу творити українську політику не широкими шароварами, капелюхами та бандурами, а европейським способом — наукою і культурою.

От це останне себ-то европеїзацію українського руху і засвоїли Єфремов і інші послідовники і поклали це в основу творимого ними українського руху.

М. Шаповал-же повернувся до **основної підвалини драгоманівських думок соціяльно-національного** визволення Українського народу. Неповне прийняття Драгоманіва Єфремовим і його однодумцями повело останніх до збочення на манівці, до прийняття дрібно-буржуазних европейських теорій, які властиво зводили українське визволення на заміну одного ярма другим.

М. Шаповал очистив драгоманівську політичну науку від тих перекручувань і **своїми власними** науково-політичними працями поглибив теорії М. Драгоманіва, розвинув на широчінь, відповідну нашому часові, і дав під неї новочасні наукові підвалини. Це зробив Шаповал, яко учений соціольоґ. За соціольоґію (наука про людське суспільство) брались і інші українські учені, але вони не виявляли в цій области тих здібностей і зрозуміння науки, як це зробив М. Шаповал. Він є перший справжній учений соціольоґ серед українців. Він зрозумів, що панування капіталістичної кляси над працюючим людом в Европі і Америці, а окупантів українських земель над Українським народом, опирається на законах науки про суспільство — соціольоґії, — а, зрозумівши це, вирішив прикласти цю науку на визволення поневолених з під влади пануючих і на створення нового суспільства, а в першій мірі на визволення Українського народу. Він основно перестуліював соціольоґію Америки, Німеччини, де вона найбільше розвинута і найбільше прикладається до життя, а також соціольоґічні студії і праці з інших країв, пізнав основи цієї науки і приступив до соціольоґічного вивчення Українського народу. Його соціольоґічні досліди дали йому низку блискучих наукових праць над українським суспільством. В своїх наукових дослідах на тему: **"Хто керує Україною"** він розкрив механіку росподілу ріжних національних ґруп населення на українських землях. В цій механіці на підставі точних статистичних чисел, виявилось дійсне становище української людности на Україні, як кляси чорноробів, на всіх галузях діяльности, як упосліджених, керованих і ніколи як керуючих. В дослідах на тему: **"Від чого має бути визволений український нарід"** М. Шаповал науково встановив зміст національного поневолення, пять його форм, а саме: 1.)капіталістичний визиск праці нашого народу, 2)визиск фізичної сили для чужинецького війська (податок крови), 3) визиск психічної енерґії народу (культурна денаціоналізація), 4) кольонізація, захвати чужинцями міст, що керують селами, 5) конфіската природніх добр народу. От-же від всіх тих пяти форм визисків і поневолення мусить бути визволений Український нарід, і тоді це буде повне національне визволення, як раз таке, про яке говорив Драгоманів, лише М. Шаповал глибше науково узасаднив твердження Драгоманова. В студіях над суспільною стуктурою України (з яких ґруп складається українське (суспільство) М. Шаповал роскрив значіння села і міста в політичній і економічній долі народу. Він відкрив, що міста керують країною, а на Україні міста є не українські, а чужинецькі. Наукові студії, які перевів М. Шаповал над українським народом, є першими на Україні, ніхто до нього таких студій не робив і ці студії є дорогоцінним вкладом в українську наукову скарбницю, дорогоцінною основою українського визвольного руху. До цього треба зауважити, що ці студії робилися з метою **добра** для українського народу, бо соціольоґічні студії над українським народом московських і польських окупантів робляться з метою дальшого забезпечення пануючого становища над українським народом.

З цих своїх наукових студій М. Шаповал вивів і свою **політичну українську теорію.** В кількох великих послідовних працях він розвинув її і остаточна, найбільш досконала, редакція цієї теорії виложена в праці **"Українська визвольна програма"** та в новому програмі **Української Партії Соціялістів Революціонерів,** ухваленою 6-го лютого 1927 р. Політична теорія М. Шаповала — це є політична наука М. Драгоманова, піднесена на найбільшу наукову височінь. Основи її: Соборність України, Самостійність, Трудовий характер Української Республики, революційний характер визволення українського народу (бо добровільно з неволі Українського народу не випустять); Максималізм (себ-то найширшість) українських вимог; Інтернаціоналізм себ-то засада співпраці з іншими трудовими

народами на основах повної незалежности їх, а не засада війн і ненависти.

Політична теорія М. Шаповала є найліпшим і може єдиним науковим підручником української політики і українського визволення. І вона буде ним довгі й довгі роки. Ця теорія є **соціялістична** по змістові і **революційна** що до методу, а разом з тим вона є **найповнішою національною українською програмою.** Бо вона ставить визволення українського народу від усіх 5-ти форм поневолення себ-то від поневолення національно-політичного та клясово-економічного. Тим часом ті українські політикери, що звуть себе "вірними націоналістами", ворогами соціялізму, ставлять завдання лише визволення України політичного, себ-то від чужої державної влади, а про визволення народу Українського від неволі економічної, від хлопського становища під панами — чужими, чи своїми, мовчать. І правду мовив М. Шаповал, що найбільшими українськими націоналістами є українські соціялісти-революціонери (на Західній Україні — соціялісти радикали). Також не даром комуністичні політикери обзивали М. Шаповала і Українську Партію Соціялістів Революціонерів націоналістами, навіть шовіністами, бо шаповалова політична теорія вимагає повного розкріпощення Українського Трудового народу і передачі в його виключно руки всих прав на державну і господарську владу.

Як учений соціольоґ М. Шаповал успів дати низку виключно цінних наукових праць, серед яких головне місце належить таким: **"Велика Революція"** і **"Загальна Соціольоґія"**. Ще більше його знань залишилося не записаними і їх ми вже не матимемо. Мусимо підкреслити значіння його теорії про характер національного поневолення, введеної до **соціялістичних** теорій. Відомо, що довший час соціялісти обходили національне питання, вважаючи, що розвязання клясового питання стає розвязанням і національного. Але тепер погляди змінено. В зміненню поглядів і в науковому узасадненню національного питання з соціялістичного становища велика роля належить М. Шаповалові, який науково довів, що національне поневолення є найгіршою формою клясового поневолення, і що без національного визволення не може бути й клясового визволення. В міжнародне життя цю теорію М. Шаповал увів своїм виступом на Зїзді Міжнародного Сполучення Соціялістичних Революційних партій в Парижі в році 1925.

Також мусимо підкреслити особливу вагу теорії М. Шаповала про свідомість окремих ґруп населення за занятям (Типольоґія робітника, селянина і інших професійних ґруп). На підставі цієї теорії дуже легко і разом з тим глибоко науково здобувається пояснення становища і ступня активности окремих народів, в тому числі і Українського народу.

В области мистецької творчости М. Шаповал мав прекрасно вироблену соціольоґічно-наукову теорію художньої творчости. В світлі її всі фільософсько-спекулятивні теорії здаються дитячими, необґрунтованими. На жаль, ця теорія не є нігде надрукованою, а може і не записаною.

Вся практична діяльність М. Шаповала засновувалася на його наукових теоріях, що стали його світоглядом. Визволення Українського Народу —це визволення селян і робітників перше всего **від темноти,** несвідомости, потім від капіталістичного визиску, від політичної і економічної неволі. І з цією метою М. Шаповал засновував українські високі школи і наукові заклади: Інжинірську Академію, Педаґоґічний Інститут (властиво Університет) Робітничий Університет, Соціольоґічний Інститут і всі інші. Доки не будемо озброєні наукою і знанням, — каже теорія М. Шаповала, — доти не визволимося. І ніхто більше не зробив на цьому полі, як зробив М. Шаповал.

Як практичний політичний діяч, М. Шаповал всі сили покладав на те, щоб виполювати буржуазний, ворожий трудовому Українському народові буряк на українському політичному ґрунті, а щоб створити велику соборну Українську соціялістичну партію всіх працюючих. Це не збулося; не дожив він до зреалізації свойого найбільшого заміру. Але він положив всі ідейні основи до створення такого великого орґанізованого руху Українського трудового народу, до створення його власної соціялістичної партії.

Кожного борця за поневолений нарід український він любив і підносив, і зразком цього є прекрасна його книга про М. Січинського.

На наукових творах М. Шаповала виростатимуть нові борці за Волю і Правду українську, суспільні будівничі і реформатори і хоч сам М. Шаповал не дочекав до повороту на рідну землю, щоб самому прийняти участь у визволенні її і в будові Нової України, але його праці є ще більш цінними, ще більшою рушійною силою для цього визволення і будови, ніж його персональна участь.

Головніші друковані праці М. Шаповала:

1. Революційний Соціялізм на Україні. Відень 1921.
2. Шлях визволення. Прага 1924.
3. Хто керує Україною. Прага 1925.
4. Село і Місто. Прага 1926.
5. Засади Української Визвольної Програми. Прага 1928.
6. Велика Революція і Українська Визвольна Програма. Прага 1926.
7. Зі споминів М. Січинського. Подебради. 1928.
8. Загальна Соціольоґія. Прага 1929.
10. Статті в місячнику "Нова Україна"
11. Статті в науковім виданні "Суспільство" (3 томи 1925 — 26 рр.)

ДЕ-ЩО З ПРЕСИ З ПРИВОДУ СМЕРТИ ШАПОВАЛА.

Смерть М. Ю. Шаповала, як і мусіло бути, викликала відгомін української преси. Ми не маємо наміру перечисляти тут що писали ріжні українські часописі, хочемо вказати лише на де-що характерне.

Найтеплійшу і дійсну щиру статтю памяті М. Шаповала присвятив соціялістично радикальний "Громадський Голос" зі Львова. Дуже коректну, цілком гідну статтю надрукував львський "Новий Час", дарма, що це є орґан партії, яка займає противне становище до партії Укр. Соціялістів Революціонерів, головою якої був за кордоном М. Шаповал. Це свідчить, що гідні люде не зважаючи на ріжницю політичних переконань поводяться в поважних справах гідно. Але ніколи не можна було сподіватися такої поведінки, яку виявила ґазета "Народна Воля", нібито соціялістична, ніби-то прихильна до небіжчика М. Шаповала. В цій газеті надрукована писанина на три числі її відомого М. Ц. під вульґарною назвою "Помер Микита Шаповал". Таку назву і такий тон писання міг прибрати лише М. Ц., а терпеливі люде з Робітничого Союза мусять оте все ковтати і мовчати.

Проливаючи крокодилячі сльози і вихвалюючи енерґію і ентузіязм покійного, М. Ц. виливає на него цебри своєї власної нелюбови і заздрости, обпльовує і висмівує небіжчика, випираючи при тому наперед себе самого: "а я йому говорив, " а я йому радив". Я розумний, мовляв, я мудрий, я все знав

і знаю, я М. Ц., а Микита Шаповал був і неук і не дуже розумний і нездалий... То, мовляв лише Микита, а я... то се Я! Мовляв, — коли я помру, то в некрольозі напишуть не так, як я, мовляв, написав про Шаповала, а інакше, напишуть: "Упокоївся М. Ц., співробітник бюра американських капіталістів за розшуками в чужинецьких ґазетах, співробітник Союзу Визволення України австрійського ґенерального штабу і т. ин. "О! То буде некрольоґ "заслуженої" людини, некрольоґ творця дійсних програм, а не таких як Шаповалові.

От власні речення М. Ц. з його писанини про Шаповала: "нераз хапався за речі, що були не під силу; не раз праця витрачена на марне або й непотрібна була".. "Шкільної освіти Шаповал мав небогато".. "Шаповал любив себе рахувати до "старих" соціялістів і "революціонерів" чи не "основоположників".

Так говорить М. Ц. і закінчує, що Шаповал не був ані соціялістом, ні революціонером. Далі; — говорячи про створення культурних українських установ М. Шаповалом в Чехії, М. Ц. каже: "Звісно, гроші на удержання давав чеський уряд. Давав просто тому... "От-же, за М. Ц., виходить, що так все було "просто", очевидно легко. Отже треба тут підпустити в бочку меду свою власну, М. Ц., ложку дьоґтю. Після цього М. Ц. оповідає свою дурну байку про чеського провокатора, котрий ніби-то водив небіжчика за носа. Так гадає М. Ц., але фактів ніяких не має, про що й сам признається.

"До конспірації, — каже М. Ц., — покійний так надавався, як верблюд до гри на фортепяні"... "Шаповалові невдачі — неминуча доля. Еміґрація, як те дерево вирване з рідного ґрунту... Ще довго може жити тими соками, що втягнуло в себе... але де далі воно сохне, вяне, безплодне..." Отже, за цією дивацькою фільозофією М. Ц., М. Шаповал — ніщо, а вся еміґрація варта нуля. Забуває сердега в своїй злости, яку ролю відогравала еміґрація ірляндська, чеська, болгарська, грецька, вірменська і інша для визволення своїх країн.

Після цего М. Ц. розливається безконечною балаканиною про те, що М. Шаповал був сліпий в оцінці людей, не добачав, переоцінював, недоцінював... Словом, не добачив ґеніяльности самого М. Ц... А він М. Ц., все бачив, все знав, ніколи не помилявся... (може тому, що ніколи нічого путнього не зробив! — Ред.)

Говорячи про політичну теорію М. Шаповала, М. Ц. каже: "По мойому спроба вийшла мало вдатна". І далі М. Ц. вихвалює політичну теорію Липинського — цього злісного захистника панства на Україні і ненавистника селян та робітників. Як раз добре читачам "Народної Волі" довідатися, що М. Ц. іде за "ґенієм" Липинського; тим паче це добре, що сам М. Ц. ніякої теорії не написав і не напише, — в него розум, як у того знаменитого жидівського цадика, занадто великий, щоб із голови міг пролазити через його уста, а тим паче через перо.

В Шаповалових думках нічого від Драгоманова, — каже М. Ц., — нема. Де там щось буде Драгоманівське, коли М. Ц. каже:

" І кінець кінців — при всіх своїх соціялістичних теоріях і соціольоґічних студіях — покійний... був "отаман". Мовляв, Винниченко те-ж отаман, але ледачий, бо вилежується десь в гаремі (себ-то з жінками), а Шаповал гукає та гукає... Мовляв, всякі отамани були; були такі, "що тільки валки татарські грабили..."

Чи не картину змалював ґеніяльний М. Ц.!?

Ну, й пише! Просто, як плюне, так намилю!

Отже, каже М. Ц. ,отамани не зможуть держави будувати... Але не каже: хто-ж її збудує? Австрійський ґенеральний штаб зі своїм Союзом Визволення України? Бюро американських капіталістів за розшуками по чужих ґазетах?

Напевно вони, при ґеніяльній участи самого М. Ц.

В своїй писанині М. Ц. не забув ухвицнути і ще одну особу, йому особливо не милу. Мета ясна: змести зі світу М. Шаповала, щоб і сліду не осталося та й ще одного "ворога" єдиним замахом знищити, всією вагою Шаповалової смерти придушити.

Та даремно, бо сказано:

Як-би жабі роги, то весь би світ переколола.

А в жаби ріг нема.

АКАДЕМІЯ В ПОШАНУ М. Ю. ШАПОВАЛА у ВІННІПЕГУ.

Заходами Українського Трудового Об'єднання в Канаді, в день 3-го квітня 1932 р., з 3-тої години по полудни, була уряджена, в салі Українського Народного Дому, академія в пошану М. Ю. Шаповала.

Академію відкрив вступним словом голова Комітету УТО т. П. Павлюкевич. На його пропозицію память небіжчика вшановано вставанням з місць.

Далі той-же т. Павлюкевич переказав життєпись М. Ю. Шаповала. а т. Й. Довганюк продеклямував вірш О. Олеся: "Блажен, хто не стулив очей і йшов все вище, вище й далі".

Реферат про значіння політичної і наукової діяльности М. Ю. Шаповала дав Др. М. Мандрика. Жалібну музику з композиції Ґріґа проґрала на пяно гр. М. Вергунова.

Академія пройшла при великій уважности і урочистому настрою численної громади присутніх.

Закінчено академію загальним співом українського національного гимну.

На час академії саля була прикрашена портретом небіжчика М. Ю. Шаповала в фарбах роботи гр. Сича, а також була зроблена виставка друкованих праць М. Ю. Шаповала.

Україна - кольонія

(З ненадрукованих праць М. Ю. Шаповала).

В статистичних щорічниках і атласах фіґурують кольонії Велико-Британії, Франції, Італії, Голяндії, Портуґалії, Бельґії, Японії, Сполучених Держав Північної Америки, але чомусь не означено кольоній Росії, Польщі, Румунії, Чехо-Словаччини і ін. Тим часом в Европі є кольніяльні народи! В царській Росії статистика вказувала Росіян **лише 44%** (тепер в Совітськім Союзі Росіян є 52%, інші народи становили в до-революційній Росії 56%, в совітській 48%.)

Росія була і є інтензивною імперіялістичною країною. Коли що до старої Росії в імперіялізмі її ніхто не сумнівався, то нова Совітська Росія веде завзяту пропаґанду "визволення" кольоніяльних народів, уперто ховаючи той факт, що Совітська Росія має **кольонії**, в яких панує крівавий режім.

Ось кілька фактів:

Совітська Росія веде **кольонізацію** України: протягом останніх десяти років (1917 —26) на Україну з Росії переїхало на постійне життя 3.256.555 осіб, в тім числі "господарів" (підприємців) 2.145.954 особи. От-же, що-ро-

ку на Україну прибувало по 365.656 осіб із Росії. Маючи на увазі, що коефіцієнт густоти населення етнографічної Росії (в европейській частині) — 26 осіб (на оден квадрат. кілом.), а на Україні — 65, то ми побачимо, що російський кольонізаційний рух відбувається з рідко заселеної країни в густо заселену, цеб-то противно всім законам соціяльної механіки і історичної льогіки.

Тим часом на Україні величезне перенаселення, себ-то є маса селян, яким не вистарчає землі для прожитку. Недавно представник московського кокольонізаційного комітету на Україні Ф. Попов писав у "Більшевику України" (р. 1928.), що треба з України що року пересиляти до Сибіру Українців по 300.000, щоб за 10 років зменшити перенаселення України на 3 мілійони осіб. Перенаселення України за 5-ти річними плянами передбачається на 1932 рік в розмірі .. 8. 2. мілійонів селян, себ-то Українців. Зрозуміло, що безробітні (і голодні) селяне є "соціяльним динамітом". Також зрозуміло, що Совітська Москва силкується пересиляти що року по 300.000 Українців до Сибіру та "індустріялізувати" Україну, щоби примістити частину безробітного і голодного селянства в промислі, але не зрозуміло, чому що року Москва пересилає з Росії на Україну на постійне життя по 325 тисяч росіян! Зрештою цей факт є зрозумілим, коли піднятися понад московську пропаганду і побачити страшну дійсність: кольонізацію України рускими людьми Москва веде в метою підтримувати фатальну соціяльно-національну структуру міст України і забезпечити російське панування. Чисто імперіялістична, кольоніяльна політика большевицького правительства що до України є безсумнівною.

Про це свідчить і другий факт: з Совітської України що року береться в формі прямих і посередних податків коло 2 міліярди рублів (от-же загалом 1 міліярд долярів). Одначе, так званий уряд "Самостійної" України (в Харкові) диспонує лише 16 — 18% цієї суми: останнє є в безпосередньому ужитку Москви, яка утримує військо, поліцію і державний апарат на Україні.

Дж. С. Вудсворт, член домін. парлям.

Парляментарна машинерія

Мало канадійців мають ясне представлення про складний характер канадійської політичної влади. Було-б добре, наколи-б працюючі знали ті умови, в яких доводиться працювати їхнім представникам в Оттаві. Щоб знати як іде боротьба, то треба наперед знати самі умови і правила тієї боротьби.

Домініяльний уряд в Канаді не є єдиною найвищою владою, — він поділяє свою владу з девятьма провінціональними урядами. Такі важні функції, як горожанські права і виховання перебувають цілком в руках провінцій. Отже є широка низка справ, в котрих федеральний уряд не має свойого прямого голосу.

Свою владу і силу канадійський парлямент бере від парляменту Великої Британії. Шістьдесять років перед цим, Брит йський парлямент ухвалив "Бритиш Норд-Америка Акт", і цей акт остав конституцією Канади. Істнують імперські конференції, але вони мають лише дорадчий характер.

Канадійська влада має три основні функції:

1. Законодавство, яке переводить парлямент.
2. Адміністрування, яке переводиться урядом і урядовими комісіями.
3. Судівництво, яке провадиться ріжними провінціональними та домініяльними судами.

Незалежно від того, чи засідає парлямент і як справа стоїть з урядом, звичайні справи домінії провадяться постійно відповідними департаментами. Серед них головні: фінансовий, митний, національної оборони, судовий, почтовий, праці і інші.

Відодаток до урядових департаментів розвинуто систему адміністрування через комісії. Так, широке поле діяльности має комісія цивільної обслуги, догляд за перевозовими тарифами веде залізнича комісія. Державними залізницями керує спеціяльний незалежний комітет. Час від часу призначаються ріжні комісії для ріжних справ.

Судова система починається з дістріктових судів, аж до королівських лав та апеляційного суду. Це суди провінціональні. Головними федеральними судами є Ексчекер Корт для справ, які торкаються уряду, та найвищий (апеляційний) суд Канади. Над ними стоїть лише судовий комітет Ради (Прайві консил) Анґлії.

Парлямент Канади складається з двох палат: гауз аф коммонс (властиво парлямент) та з сенату. Законодатні проєкти стають законом лише після ухвали обома палатами та признання ґенеральним ґубернатором. Члени гаузу аф коммонс вибираються, а члени сенату призначаються на ціле життя. Їх є 96. Дуже часто сенат запиняє користні для народу закони, вироблені парляментом.

Парлямент (гауз аф коммонс) складається з 245 членів, які вибираються народом на 5 літ. Місця в парляменті розбирають партійно. Звичайно, з правого боку предсідника (спікера) засідають члени урядової партії, а з ліва — опозиція. На початках парлямент складався всего з двох партій, а тепер є ріжні ще незалежні та партійні групи.

Треба дуже твердо запамятати, що парлямент і уряд — це дві ріжні річи. Уряд є лише комітетом тої партії, яка посідає в парляменті більше половини крісел. Звичайно це робиться так: після виборів ґенеральний ґубернатор запрошує лідера тієї партії, що здобула найбільше місць в парляменті і додучає йому скласти уряд. Цей лідер (тепер Бенет) вибирає бажаних йому товаришів і з них складає уряд. Членів уряду є 18. Далі уряд з парляментом формує ріжні комісії, а також уряд призначає суддів на вакантні місця і сенаторів. Також сам уряд посилає предотавників до імперських конференцій та до Ліґи Націй.

Фактично уряд є господарем і в парляменті, бо всякі урядові проєкти негайно проходять — їх попирає урядова більшість парляменту. Виески-ж окремих членів парляменту, неналежних до урядової партії, відпихаються дуже часто на бік. Шляхом видавання наказів "ордер ін консил" уряд має також певну законодатну владу.

З цього можна зрозуміти, що значить для партії стати до урядової влади.

Уряд може бути коло влади так довго, як довго члени його партії зіставатимуть йому вірними. Як тільки довіря до уряду впаде, уряд мусить резиґнувати. Одначе, цього не буває, бо в партії є дисціпліна і кожний член партії, що виступає проти свойого уряду, розглядається звичайно яко зрадник. Тому між урядом, а урядовою партією завжди є звичайно згода.

Як для урядової партії остаточною метою є задержати за собою державну владу, так для опозиції остаточною метою є повалити уряд і забрати владу собі. В таких обставинах не можна

чекати на таку великодушність опозиції, щоб вона визнала будь коли за урядом рацію, як і на великодушність урядової партії, щоб вона визнала щось добре за опозицією. Звичайно в засіданях іде непримирима боротьба між двома старими (консервати і ліберали) партіями.

Представники праці в парляменті внесли щось нове в боротьбу старих партій. Ця незалежна ґрупа Праці вступає часом в гру тих двох старих противників і ставить свої вимоги. Вимоги знаходять відгомін в парляменті, але головна вага їх в тому, що через пресу парляментарські промови стають відомими всім. Офіціяльні публікації в органі парляменту "Генсерд" а також звіти представників преси в провідних часописях розносять це все по Канаді і викликають певне реаґовання громадянства.

Як сказано, уряд Канади є лише комітетом переможної в останніх виборах партії. Було-б ліпше, наколи-б уряд Канади був комітетом парляменту з представників всіх партій пропорційно.

Ми говорили тут про політичний уряд. За ним звичайно стоїть другий "невидимий" уряд — це керівники економічної системи країни, головно грошевих центрів, які контролюють фактично ціле господарське життя. Завдяки великій концентрації капіталів, цілою господарською системою керує мале число осіб, а їх керування відбивається і відчувається на всіх ділянках політичного кермування. Вони є незалежними від парляменту і уряду, але вони є фактичними господарами країни.

Потрібні зміни в цілій системі, а до цих змін приведе боротьба працюючих за трудові ідеали.

Парлямент є лише оден зі засобів в боротьбі працюючих за новий трудовий лад, але засіб, яким нехтувати не треба.

Українська політика

(З реферату Д-ра М. Мандрики.)

Що таке національна політика.

Політикою називається взагалі напрямок якоїсь плянованої діяльности. Напр., є політика державна, національна, господарська, компанійська, юнійна, навіть шкільна і т. ін. В даному разі ми говоримо про політику національну (українську).

Національною політикою взагалі є діяльність, направлена на забезпечення інтеґральних (всебічних) інтересів своєї нації в теперішнім і майбутнім.

Національна політика буває ріжної моральної якости, в залежности від того, якими засобами користується, якими ґрупами населення здійснюється і які інтереси, яко національні, переслідовує. Напр., керуючі капіталістичні верстви так званих великих держав, в першій мірі захищають в національній політиці інтереси своєї кляси; пануючі над другими народами шляхом озброєної сили національні держави тиснуть в своїй національній політиці тих, кого держать в поневоленні; народи поневолені, в свою чергу, ведуть визвольну національну політику... Одначе, при всьому тому, кожна країна чи нарід, має свої основні життєві інтереси, основний ґрунт свого істнування і основний шлях розвитку на майбутнє, в залежности від природних і соціяльних умов. І тому, коли ми говоримо тут про національну політику того чи іншого народу, то маємо на увазі це основне, що зістається елементарно незмінним.

Національна політика має своїм жерелом заінтересовання (або любов) до своєї батьківщини, себ-то патріотизм. Сам-же патріотизм виникає з відчування (або розуміння) великих вигід, які дає батьківщина. Ці вигоди, в першу чергу, мусять бути практичної життєвої вартости, як напр.: захист життя, засоби до життя, суспільна підтримка, особиста свобода і т. ін. Меншу силу мають так звані плятонічні вигоди, напр.: втіха з краси свойого краю, бажання добра і слави свойому народові, ненависть до ворогів його і т. ин.

Чим глибше розуміння або відчування тих вигід, інтересів, тим сильнійший патріотизм, тим виразнійша і виднійша національнна політика.

Зміст патріотизму.

Патріотизм виникає або з ясної свідомости (розуміння) інтересів, вигід, які дає батьківщина, або з однієї півсвідомости (відчування) тих інтересів та вигід. Щоб бути свідомим — треба знати, себ-то набратися знаня з життя, богаторазових переживань, з досвіду або з науки. Підсвідомість набувається життєвими переживаннями.

Напр.:, вивчений анґлієць знає, що анґлійська держава забезпечує йому протекцію в особистому життю, в господарських справах (бизнесі), в зайняттю поважного становища серед інших людей і т. ін. Він знає, що наколиб він стратив свою державу, зразу-ж згубивби на всіх ділянках свойого життя. Тому він є свідомим, глибоким патріотом. Другий анґлієць, але не-вивчений, хоч і не освідомлює собі всієї ваги держави, може над цим навіть і не думав, але він відчуває, що він має на всіх ділянках життя протекцію своєї держави і свойого суспільства, як анґлієць. Його патріотизм є такий же сильний, як і першого анґлійця. Їх патріотизм є реальним, річевим, бо він повязаний з першорядними життєвими інтересами.

Патріотизм українця не буде таким самим, бо в реальному житті українець не переживав значіння своєї держави. Свідомий українець, себ-то такий, який освідомлює теоретично потребу власної держави, буде патріотом глубоким і горячим, але вже-ж не таким незломно твердим як анґлієць, бо останній має до діла з своєю реальністю, а українець лише з теорією. Що-ж до українців в масі, що не освідомлюють значіння держави, або мало освідомлюють, то їх патріотизм не має реальної сили; він є подібним до замилування дуже приємними, але не сутєвими річами, напр.: красою, фантазією, і т. ін.

Тому то патріотизм тих народів, що мають держави, легко викликати до чинности, а для викликання патріотизму народів без держави треба надзвичайних зусиль.

Думання синтетичне та атомістичне.

Людина, що має реальний (практичний) патріотизм, мислить в справах національних синтетично (себ-то об'єднанно суцільно), а людина без реального патріотизму мислить атомістично (роздріблено).

Напр.: анґлієць, німець, і інший, що звик від народження до обслуг своєї держави, мислить в справах самозахисту цілою Анґлією, Німеччиною і інше. А простий українець (чи білорус, грузин, словак...) мислить в цих справах своєю хатою чи селом, сусідами чи кумами та ріднею. Тому, наколи Німеччина вела війну, то Німці захищали свою державу зі звіринною лютостю (відчування елементарних інтересів), а наколи на Україну наступали московські большевицькі війська, то українські маси захищали лише свої комори, часом села... Бо українські маси не мислили цілою Україною, не мислили синтентично, а атомістично, себ-то своєю коморою, земелькою, селом...

синтетичне думання головним чином.

Значіння національного господарства.

Національна свідомість, патріотизм, виробляються на **господарській** діяльності. Синтетичне думання німця виробляється на тому, що німець журиться про **німецьку** торгівлю, **німецьку** індустрію, **німецьку** фльоту і т. ін. Канадійський фармар теж журиться за канадійський цілий бизнес.. Але наколиб навіть українські селяне за московські бизнеси журилися, за польську торгівлю чи що, то та журба булаб про **чуже** і не скріплювалаб українського патріотизму чи синтетичного думання. В дійсности-ж українське господарське думання купчиться наоколо льокальних господарських справ;воно не є звязаним з функціями української держави (бо її нема), а тому господарські справи, в їхньому що-денному перебігу, не викликають зросту патріотизму, не штовхають людей до вироблення реальної української політики.

Отже господарські інтереси української людности, доки ще не істнує суцільного українськоно народнього господарства, є атомістичними.

А коли господарські інтереси є атомістичні, то й думання народу, його психіка є атомістична — не звязана в одне могутнє ціле.

Українська політична акція атомістична

В залежности від того, що думання українського народу — господарське і національне є атомізованим (розпорошеним), то і всяка політична активність є атомістичною, себ-то розпорошеною, дрібною, суперечною... Нема цілого; нема яскраво і ясно освідомленої головної мети історичного руху в майбутнє, тієї далекої, може і безкінечної дороги до все більшого і більшого розвитку і розцвіту. Тому не диво, що українська, так звана, політика виливається в вузькошкурницьке польонофільство у одних, в сліпе самоприниженюче москвофільство — у других, шкурницько - глитайський монархізм—у третіх, фашистський націоналізм, або в простому вислові — претенсії на диктатуру підпанків з Іванів — у четвертих, і таке інше. Це все не є жадною політикою, лише "політиканством", ее-б то грою в політику людей, що політики дійсної робити не можуть і про неї мало знають.

Ступні розвитку народів

Коли ми придивимось до того, як звичайно розвивалися народи, то побачимо, що кожний нарід в історії свого розвитку переживав ці ступні (чи стадії):

а) атомістичність (пасивний стан роспорошенности; однородна маса, але без життьової звязности);

б) національна цілість (утворення життьової звязности мас);

в) міжнароднє єднання (регулярні стосунки національних цілостей між собою).

Коли ми візьмемо нинішній стан Українського народу, то побачимо, що Український нарід як раз переживає процес переходу з атомістичного (аморфного те-ж, себ-то неоформленого) стану до зформовання в національну цілість.

Всі зусиля нашого покоління мусять полягати в прискоренню цього процесу, і в створенню відповідних умов для започаткування істнування тієї української національної цілости і розвитку її в майбутнім.

Політичний примітивізм.

Започаткування істнування національної (а коли вона багато національна, то суспільно - політичної) цілости може статися шляхом вжиття примусової сили в формі війни, захвату чи озброєної диктатури (вона завжди озброєна).

Створення таким чином національної "цілости" є штучним і завжди перетворюється в гноблення малим числом керуючих великого числа підпорядкованих мас. Тут не буде самодіяльности самого суспільства, лише використання його сил для цілей тих, хто керує, хоч-би вони й ставили "високі" суспільні чи національні цілі. Яскравим і найновіщим прикладом цьому є большевизм, котрий вогнем і залізом силкується створити нові суспільства, себ-то нові суспільні цілости, давши їм примусові господарські і моральні функції.

Це є політичним примітивизмом, себ то простацтвом, бо справжньою суспільною цілостю (національного чи міжнаціонального) для наших часів і умов буде лише та, що створиться **внутрішнім процесом** одночасно з зовнішнім оформленям, себ-то: коли в умовах певної свободи розвинеться кожна людська особа до вищого ступня суспільно - національної свідомости, стане самодіяльною, буде тому розуміти потребу суспільного звязку, організації і таким чином створить, разом з більшістю інших осіб свого становища і своєї національности, ту суспільну цілість, котру можна назвати державою. Внутрішнім процесом тут буде творення звязків між одиницями шляхом самодіяльности, а зовнішнім оформленням буде створення тими одиницями державної організації.

Лише така цілість буде дійсною цілістю, котра не роспадеться. Наколиж суспільна цілість твориться примусово, то вона неминуче, рано чи пізно, роспадеться, як лише примусова сила падає. І подих свободи над большевицькою диктатурою негайно роскує примусові большевицькі форми, і звільнені народи (суспільства) перетворять своє життя (суспільні звязки і форми) на такі, які будуть відповідати їхній свідовості і потребам.

Реальна українська політика

Реальною українською політикою є плянова праця для задоволення потреб українського народу в теперішний час і на **майбутнє**. Цими потребами є:

1) **Персональна** (особиста) **і національна свобода**, як умови для людського істнування народу і для розвитку його інтелектуальних сил (культури). Забезпечення цієї свободи дає лише **своя державна організація.**

2) **Господарська свобода — особиста і національна.** Це значить: **забезпечення** кожній одиниці матеріяльних умов для праці і повного права на роспорядження виробами своєї праці. Умовами для праці є засоби і знаряддя праці (природні добра, фабрики і т. д.), а забезпеченням права на вироби своєї праці є свобода працюючої людини від визиску її сил, її праці иншими. Забезпечення господарської свободи дає **трудова** форма держави, себ то, щоб всіми природніми добрами і знарядями праці роспоряжався сам трудовий український нарід через повноправне, необмежене керування своєю державою. Інші форми держави (капіталістична, диктатурно - пролетарська, фашистицько - націоналістична чи ще яка) неминуче принесуть трудовим масам українського народу господарську неволю: на своїй землі він стане наймитом, рабом.

3) **Забезпечення природнього розвитку і життя трудящих поколінь.** Це значить: забезпеченія природніми добрами українського народу на майбутнє.

Звичайно українські політикери (бо справжніх політиків дуже мало; це Шевченко, Драгоманів, Шаповал — й може не більше) знають з цих **трох** основних потреб українського народу лише першу — національну свободу на господарську-ж свободу і на забезпечення майбутнього не кладеться

жадної уваги. Тому й їхне політикерство не є політикою.

Тому й ми вважаємо за конечне спинитися спеціяльно на сих двох других потребах: господарської свободи і будучности.

По дорозі з працюючим людством.

Господарську свободу, як ми вже сказали, забезпечує трудовий лад національної держави. Визволення українського народу з під чужого панування відбудеться лише силами трудового українського люду, і поміч в своїх визвольних змаганням Український нарід знаходить лише в трудових суспільствах інших народів. **Ніколи і ніяка** капіталістична держава чи орґанізація не заступилась за Український народ (ми вже про це говорили в інших рефератах), — лише робітничі, соціялістичні орґанізації; 2-й Інтернаціонал, Міжнародне Бюро Соціялістичних Революційних орґанізацій, Парляментська орґанізація Робітничої партії Анґлії — от хто фактично заступався за Український нарід. І тому лише зі зростом визвольного руху працюючих мас Европи і Америки будуть зростати зовнішні помічні сили для українського визволення.

По дорозі визвольного руху працюючих мас світу йде українська визвольна політика, а не по дорозі визискувачів, панів, капіталістів, шляхти, диктаторів, гетьманів, фашистів і т. ін. Дорога цих останіх йде по хребті Українського народу — до більшого його поневолення.

І коли визволення Українського народу йде по дорозі великого соціялістичного руху, то і забезпечення внутрішньої господарської свободи Українського народу, у його власній національній державі, йде тим же шляхом — трудовим, дійсно соціялістичним.

Це є закон українського визволення і буття. І цей закон мусить лежати в основі української політики.

Соборність. Поширення на Схід.

Природні добра України, в її соборності, є достатніми для задоволення потреб будучої України. Але в її соборності., себ-то від Сяну до Каспійського моря і Кавказьких гір, і далі через Каспій на Схід, до теплих, вільних земель. Напрямок земельного розвитку (територіяльного) Українського народу є не на Захід (на еміґрацію в Европу і Америку) **а на Схід.**

І цю соборність України мало хто разуміє з українських політиків, мало хто надає їй ваги, а напрямку української **експанзії** (земельного поширення) майже ніхто не розуміє. Лише сам нарід, в хліборобських масах, іде великими силами на Схід, створивши кольонії на Кубані, на Кавказі, в Туркестані. І лише **вороги** Українського народу розуміють це добре і ставлять греблі по течії великої ріки Українського народу на Схід, щоб та ріка розливалася на безплодні піски Заходу, де український приріст населення губиться. Австрійська, а тепер Польсько Румунська границя, Московська границя на Дону, що розідрала Україну між Наддніпрянщиною а Кубаню; гребля за Кубаню до Каспійського моря, — канал кольонізації з України на Сибір.

Тим часом от такі числа показують нам конечність руху Українського народу на Схід (не відступаючи ні цаля землі на Заході):

1) В Галичині на душу населення припадає землі в середньому 1 акер.

2) На Наддніпрянщині на душу населення землі припадає вже 2 акри;

3) А на Кубані на душу населення припадає землі до 10 акрів!

Отже, населення Галичини може вливатися в Наддніпрянщину, а з Наддніпрянщини на Кубань. Не менше, як 5 мільйонів душ можуть ще розміститися на соборних землях для хліборобства! В майбутньому кольонізація може йти далі за Каспій, де населення надзвичайно рідке.

Це хліборобство. А розвиток індустрії!

Нафта в Карпатах, вугля та залізо та інші мінерали на Кубані; ріжні технічні рослини (цукровий бурак, бавовна, джут, соняшник, тютюн і інші) в ріжних місцевостях соборної України; величезні поклади вугілля і заліза на Наддніпрянщині, ріжнородні природні богацтва України — це кольосальна база для розвитку індустрії.

Український нарід на своїх теріторіях, у своїй національній трудовій Республиці, посідаючи Свободу і всі Добра в своїх руках, буде найбагатшою і найбільш індустріяльно розвиненою нацією на Сході Европи.

Шлях до цього — це є дійсна українська політика.

Хто розуміє основи української політики, хто зрозуміє оте все, що ми навели в цьому короткому викладі, для того стане надзвичайно простим і виразним **український національний ідеал, для того стане ясною програма** його національної праці, для того стане ясною вся політика ворогів Українського народу, для того стануть видними всі хиби і помилки українських політикерів...

Основи української політики і український національний ідеал це єдне й те-ж саме:

1. Особиста і національна свобода Українського народу.

2. Трудова форма Української держави (республики).

3. Соборність України з поширенням на Схід.

В якій системі може бути добробут для працюючого людства

(Допись до Редакції. "Правди і Волі")

Всім нам відомим є, що тепер дуже прикрі часи настали для робітників і фармерів, для того, що за свою працю, як робітники, так і фармері дістають дуже мале винагородження, котре в теперішні часи не вистарчає навіть на бідне життя. Отже капіталісти, як видно, не хотять відмовитися нас визискувати і тому власне є теперішний застій майже по цілому світі. Склади переповнені всякими фабрикатами та продуктами, люде потрібують того всего, а капіталісти твердять, що не знаходять ринків збуту на свої товари. Наколиб фармер, чи то робітник отримував відповідну платню за свою працю, тоді не булоб так великого застою, тому, що той робітник чи фармар не жив би в такім біднім стані, як тепер, але кращеб живився, одягався і т.д., за ті всі предмети він плативби. Але сего нема.

В наші часи істнує політична демократія, себто рівне право для всіх людей брати участь в політиці. Але ми ще не маємо рівного права, щоби ми могли брати участь і мали рівне право в **керованню природними богацтвами фабриками** і т. п., щоб не користали з доходів з фабрик одиниці, котрі панують, щоб не викидали міліонів на непотрібні річи, але щоби ці доходи йшли всеціло на всякі будови з котрих би була матеріяльна користь для всього трудового людства. Отже, щоби ми могли вибороти для себе такий лад, то на самперед нам треба масово належати до Української

Трудової Орґанізації в Канаді, котра співпрацює з трудовою партією в Канаді і інших державах і котра підносить нашу свідомість, щоб ми були здібні до великої визвольної праці. Наколи ми будемо зорґанізовані, тоді буде легко вибрати наших представників до парляментів сеї держави, а більшість представників трудового люду в уряді зможе ухвалювати такі закони, котрі змінять теперішню систему капіталістичного тиску і визиску, на трудову систему. Таким способом без кровопролиття й розбивання голів робітників (комуністичний спосіб борби), трудовий люд у цій країні зможе перебрати владу у свої руки, в руки трудящих, а тоді може бути: Свобода, Правда, і Добробут. Це мав би бути правдивий соціялізм.

Богато українців, слухаючи комуністичних аґітаторів, або читаючи комуністичні часописи, думають, що в Росії є соціялізм правдивий, про котрий комуністи так богато пишуть. Це тільки аґітація, в котрій криється злобницька брехня. Перебуваючи більше, як три роки на Великій Україні і приймаючи де-яку участь в урядовім апараті комуністів, я мав нагоду переконатися наочно в тому. Я переконався підчас свойого побуту, що: рівенства і братерства там немає, свободи і волі також нема. Тим всім тішаться лише висші урядники, котрі заступили місця давних ґенералів і інших сатрапів-катів; вони творять окрему касту упривілійовану, котра користується всякими роскошами, як то: розїзджаються по купелевих місцях, спеціяльно для них зладжених, мешкають в першорядних готелях, або домах, їздять в спеціяльних потягах, отримують високі платні. Їм все є вільно. Звичайні робітники і селяне висше згаданими привілеями не користуються, свободи слова для них нема, лиш хмари міліції, тай-

(Докінчення на стр. 24.)

ПАМЯТИ Д-РА ГНАТИШИНА.

В смерті Д-ра Н. М. Гнатишина українське суспільство понесло велику втрату. Український нарід такий вбогий на вивчені сили, на людей, що орудують справжньою наукою. Звичайно, українська інтеліґенція вивчується на попів, адвокатів, а так мало на справжніх учених людей: інженерів, лікарів та інших, що можуть орґанізувати матерію, себ-то використовувати закони природи, пристосовуючи їх до потреб людства. В цьому дійсна наука, і ті народи роблять справжній поступ, які мають велике число працівників цієї науки.

Але науку можна використовувати як на добро, так і на шкоду працюючому людству. Капіталісти, а також ті підпанки з народу, що лізуть в пани, використовують науку на поневолення трудового люду, себ-то на шкоду йому. На добро трудового народу працюють ті вивчені люде, що не тільки не поривають звязків з трудовим суспільством, а щей стають йому до служби. І таким був Др. Г. М. Гнатишин. Він не одривався ніколи від своїх простих родичів і односельчан, ніколи не цурався і не соромився їх і він стояв на засадах трудового суспільства, служив йому. Тісний ідейний і практичний звязок с трудовими масами робив з него справжнього українського патріота, бо лише той любить Україну, хто любить її селян і робітників. Сотки народу, що провожали Др. Н. М. Гнатишина в останню путь в Кливленді, Винипеґу та в Ґонорі і устиляли цю путь квітами та вінцями, засвідчили свою любов до него, а він, своїм поворотом до рідного фармарського селища, засвідчив свою найбільшу любов до своїх простих людей.

Зразком для інших є ціла родина Гнатишиних. Прості селяне, що перед 32 роками прибули до Канади — Семен і Настя Гнатишині, поклали свої зусилля, щоб дати дітям: 4-ом синам і 3-ом донькам справжню освіту, — не для панства, а для того, щоб стали людьми. Одначе, не для всіх дітей вистарчало засобів у старих на науку; небіжчик Никола за батьківськими плянами мав фармарувати. Але допомогли Николі в науці його брати і він став лікарем. Таким чином ціла родина стала на власні ноги.

Небіжчик народився в Галичині 19. грудня, 1899, але вже на слідуючий рік батьки його перебралися до Канади і поселилися в посілкові Ґонор, за 15ть миль від Виннипеґу. Малим допомагав батькові на фармі, а року 1916 пішов до Високої Школи (Гай Скул) у Виннипеґу; потім перебрався до Саскатуну; в літку учителював, а зимою вчив ся сам. Вирішивши вчитися на лікаря, перейшов до Едмонтону, де вчився в університеті два роки, після цього перенісся, ради ліпшої науки, до Шикаґо, де і закінчив науку року 1927. З початку лікарював в Ню Йорку, а потім перейшов до Клівленд, Огіо, де й здобув велику популярність, яко лікар, людина і громадянин. Занедужавши на запалення мізку, він, по двох трудних операціях, помер в шпиталю Лейкленд, дня 16-го березня, о год. 9-тій вечером. Після урочистих богатолюдних проводів в Клівленді, тіло небіжчика перевезено до Виннипеґу, а відтак до Ґонор, де й поховано на місцевому цвинтарі. Пращальне слово над труною небіжчика сказав Др. М. Мандрика. Проводила в останню дорогу Н. М. Гнатишина велика маса народу, а його рання могила устелена безліччю вінців і цьвітів.

В. Й. П.

До манітобських виборів

ВИБОРЧА ПЛЯТФОРМА СОЦІЯЛІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ КАНАДИ.

Кандидат на посла до манітобського провінціонального парляменту від Соціялістичної Партії Канади Джордж Армстронґ, оголосив таку плятформу своєї партії:

"Мета: Встановлення суспільної системи, основою якої є громадська власність і демократична контроля на засоби і знаряддя продукції, щоб виріб і розподіл добр робився всім суспільством і для його інтересів.

" Соціялістична Партія Канади уважає, що сучасне суспільство заснoване на приватній власності на життєві добра (землі, фабрики залізниці і ін.) капіталістичної пануючої кляси, а це має своїм наслідком поневолення кляси працюючих, трудом якої всі добра здобуваються.

"Що це противенство і боротьба будуть знищені лишень визволенням працюючої кляси від панування над нею капіталістичної кляси, через переведення на громадську власність суспільства засобів продукції і росподілу під демократичною контролею цілого народу.

" Що в порядкові суспільного розвитку кляса працюючих є останньою клясою, яка має здобути свою свободу і тому визволення працюючих є разом з тим визволенням цілого людства, незалежно від раси чи полу.

"Що це визволення мусить бути ділом рук самих працюючих.

"Що державна машинерія, включаючи і національну збройну силу, істнує лише для того, щоби охороняти монополію капіталістичної кляси на добра, які капіталістична кляса віднімає від кляси працюючих, а тому кляса працюючих має організуватися свідомістю і політично, щоб урядову машинерію, включаючи і збройну силу, обернути з інструменту гноблення на засіб визволення працюючих і знищення плютократичних (багатіївських) привилеїв.

"Що політичні партії є ніщо інше, як лише вияв клясових інтересів, а тому, що інтереси працюючої кляси цілковито протилежні інтересам всіх галузів капіталістичної кляси, то партія, яка хоче визволення працюючих, мусить були ворожою до всяких інших партій.

"Соціялістична партія Канади, вступаючи на поле політичної діяльности, вирішує проголошення війни всім іншим партіям і закликає всіх працюючих підперти ці прінціпи і працювати до повалення цієї системи, котра відбирає від працюючих плоди їхньої праці, щоб злидні замінити на комфорт, а привілеї пануючих на рівність працюючих, а поневолення замінити на свободу."

Оголошена Соціялістичною партією Канади плятформа є справді витримано соціялістична, противна як буржуазним підробкам трудових партій, так і комуністичним засадам державного капіталізму і нового рабства під диктатурою пануючої касти партійних лідерів. На жаль, Соціялістична партія Канади перебуває в стані лише формування.

Вибори а Українці

Вище ми надрукували виборчу програму представника соціялістичної партія Канади Армстронга.

Ця програма яскраво вказує той єдино правильний шлях, яким мають іти працюючі люде в захисті своїх інтересів. Тому під цею програмою мусілиб підписатися всі свідомі робітники. Це не значить, що вони мусіли-б голосувати на Армстронга. Напр., Українці Виннипегу мають ще свої спеціяльно українські інтереси, і для них важно, щоб їхнім представником був Українець. Але цей Українець **мусить бути свідомий клясових інтересів українського загалу,** свідомий і досвідчений політичний діяч, і коли не виразний соціяліст, то з виразною трудовою ідеольогією; щоб в парляменті не товкся як квочка на кріслі, а знав з ким єднатися і знав чого добиватися і які проблеми ставити. Кооперація з трудовими і фармерськими послами — от неминуче його єднання, а вимоги трудової програми — от його діяльність.

В ці трудні часи кризи і хаосу — особливо важно, щоб посол від робітництва вів активну робітничу політику в парляменті і активний ідейний провід українським робітництвом поза парляментом.

Чи так це розуміють українські люде, напр., у Виннипегу?

На жаль, ні. Ріжні українські товариства просвітного та запомогового характеру склали "політичний комітет" та зібралися всіма своїми зарядами до одної галі (в Читальні Просвіті) і зразу, без всякого обміну думками про те — яку програму має захищати український посол — почали "номінувати" кандидатів (так запропонував предсідник). Кандидатів не бракувало, бо багато охочих до посад і гонору, але **бракувало відповідного політичного програму кожному** з тих кандидатів. Старання всіх кандидатів виявлялися в тому, щоб "Заімпонувати" всім: католикам, не-католикам, чоловікам і жінкам і т. ін. Номінація відбувалася механічно і необдумано. Вибранець дістав голоси випадкові і вибори нікого не задоволили. Але люде тішилися "великою єдністю" серед Українців. Одначе, "єдність" роспалась дуже скоро, бо частина перепавших кандидатів, що не хотіли піддаватися, зруйнували ту єдність. Вибранець мусів відмовитись. І от знову, без програми і замість того, щоб обговорити кандидатури та розійтися по товариствах, щоб там скликати віча та порадитися гуртом,— скликали на ново урядників з товариств і номінували кандидата.

На цей раз кандидат вийшов новий. Чи буде добрий чи лихий — нічого не можна сказати, бо молодий і в "політику не бабився". Заявив себе прихильником робітничих інтересів, але не сказав яку-ж робітничу ідеольогію він репрезентує. Безпартійний захистник робітничих інтересів в природі не істнує, бо у всіх парляментах дійсні захистники тих чи інших клясових інтересів належать до партій, особливож представники інтересів працюючих мас.

Як що ново - вибраний кандидат вийде дійсно захистником робітничих інтересів, себ-то стане на певну клясово - соціяльну плятформу і буде кооперувати в парляменті з робітничими послами і ніколи не з капіталістичними, то це буде його **власна** заслуга.

Українське громадянство про це не думало і не журилося.

Приклад оцих виборів показує, що українське громадянство ще не дійшло в своїй "політиці" до справжніх політичних методів праці; що воно стоїть ще на початковому ступні безпартійного очерету, яким хитають чужі вітри куди хотять. Мало свідомости виявляється в тому, що вибирають свого по мові і з походження посла, дійсна свідомість виявляється там, де вибирають **свого дійсно клясового захистника,** свідомого способу і методів захисту. Політичне представництво — це величезної ваги річ, і не вміло використати його, це губить свою першорядню справу життя і гідности.

Не хочемо ображати виннипежців, але гадаємо, що на фармах до справи ставляться ліпше. Лихо лише в тому, що здібних людей до політичного представництва український загал має крихту.. Бо всі бояться... партійности, і молоді люде, "надія" батьків грає в "кулі" і "танцює", а політику полишає робити "дійснім господарям краю". І в такім положенню наші українські виборчі потуги викликають один жаль.

П.

Протести. Від товаришів з Торолд, Онт., Торонта і інш. місцевостей ми одержали листи з протстами проти негідної статті М. Ц. в "Нар. Волі" з приводу смерти М. Шаповала.

В ЯКІЙ СИСТЕМІ

(Продовження зі ст. 20.)

них аґентів та політбюра (чрезвичайки); револьвер, баґнет, розстріли масові ("под стенку"), — це все, чим там заводиться "соціялізація".

Чи в правдивім соціялізмі потрібно аж так великої мілітарної сили у нутрі своєї держави, наколи справді у них є добробут для трудящих?! Чи в правдивім устрою соціялістичнім потрібно перекидати війська Українців у глубину Росії, а Москалів на Україну?! Чиж це не є доказ, що там щось не так... бо ж видно, що правителі бояться, — чого? — революції. А чомуж малаб там бути революція, наколи там "рай" для працюючих?! Це є головні факти і незбиті докази, що там нема соціялізму, але державний капіталізм, який наказує трудящим "малчать і не разсуждать". Чи-ж варто боротися і гнити по тюрмам за такий лад, на то тільки, щоб зі старого ярма вскочити в ще гірше ярмо? Отже, не такого "соціялізму" ми бажаємо, який завели комуністи в Росії, але правдивого, свобідного соціялізму без всяких опікунів над нами.

М. П — ко.

ЛИСТ З РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ

Від Редакції. Нам передано оригінального листа, який прислав до Канади до свойого колишнього товариша робітник з цукроварні. Цей робітник є молдаван, лист написав ломаною українсько-московською мовою. Ми подаємо цей лист у виправленій що до мови формі, але без всяких змін що до змісту. Лист є цікавим, бо подає малюнок життя робітництва під комуністичною опікою.

Текст листа:

"С ..... цукроварня. Україна. 3-го лютого 1932. Здраствуй дорогий товаришу. Повідомляю, що я здоров, працюю на старому місці в С..... цукроварні. Заробляю 37 карбованців на місяць і пайок хліба — 12 кільоґрамів (30 фунтів). Це як робітник, бо службовець одержує всего 6 кільоґрамів хліба. Загальне життя на фабриці дуже перемінилося, так що-б ти не повірив своїм очам. Корів на фабриці залишилося всего три, а свиней зовсім немає. Отже, як бачиш добре!

"Прошу тебе написати мені як там народ живе, як там безробіття? Як там капіталізм, — скоро прогниє чи ні? Напиши мені, прошу, як там Форд, Морґан, Стимсон! Чи стоять в черзі за хлібом коло кооперативи (як на Радянській Україні! — Ред.), чи ні? І напиши мені, чому там у вас народ з голоду помирає? Чому капітал допускає на таке діло?

"Напиши мені, скілько заробляє чорнороб. Наприклад, заробіток 19 карбованців на місяць, харч 15 карб., миття білизни 1 карбованець, тютюн 1 карбованець, а решта на все інше. Чи так?

"Поки що до побачення, дорогий товаришу. Чекаю відповіді, а тоді напишу про все докладно".

ПАМЯТИ А. ПАВЛЮКЕВИЧ

Дня 27 лютого, після трудної операції, упокоїлась гр. Анна Павлюкевич, на 68 році життя, — мати нашого товариша Павла Павлюкевича.

Редакція "Правди і Волі" висловлює своє глибоке співчуття т. П. Павлюкевичові в його тяжкій втраті.

Родина Павлюкевичів походить з с. Фільварки, Золочівського повіту. До Канади переселилася 1909 року, після того, як батько родини гр. Й. Павлюкевич залишив Арґентину, де пробував знайти ліпшу долю і перебув 2 роки. Родина складається з батька, 70 р., трох синів і доньки.

ХРОНІКА

З діяльности УТО. Західні організації протягом минулих чотирох місяців, помимо спеціяльних товариських нарад і бесід, мали низку публичних виступів на політично - соціяльні теми. Між иншими, лектор УТО т. Др. М. Мандрика мав виклади на теми "Причини економічної кризи", "Банкроцтво світу і укр. справа", "Підготовка війни", "Війна на Сході", "Терористична політика Москви" і ін. в таких товариствах: Укр. Народ. Дім у Виннипеґу, Україн. Читальня в Ст. Бонифас, Укр. Товариство на Елмвуд, Український Інститут Т. Шевченка в Брукленд, Читальня Просвіти у Виннипеґу, Інститут Просвіта у Виннипеґу і ін.

Східні орґанізації провадили ту-ж саму роботу. Лектор УТО т. І Палка мав публичні виклади на теми: "Від чого і як має визволятися укр. нарід", "Польська пацифікація" (з світлинами), "Роля села і міста в житті народу" і ін. в Торонто, на Вест Торонто, Торолд і інш. місцях. Лектор УТО т. С Чипчар провадив лекцийну працю в Монтреалі.

У "ворожому полоні". Наша редакція, на підставі попередніх стосунків, післала до відділу "Оборони України" в Дітройті (це центральний відділ) певну кількість чисел "Правди і Волі". В листі до сего редакція просила товаришів оборонців зробити одно з двох: або поширити "Правду і Волю" серед своїх членів і громадянства, наколи "Оборона України" поділяє соціялістичні погляди, висловлені в нашому орґані, або повернути за наш кошт числа "П. і В." назад, наколи "О. У." противна цим поглядам.

У відповідь ми одержали такого листа:

"Дітройт, Міч. 4. 10. 32. Правда і Воля! Хвальна Редакціє!

Вашого листа доручили мені в Народнім Домі на Буртон Ст. пару день тому, і сегодня на зборах О. У. я його прочитав і спитали господаря дому, який рядить тим домом в імени Горожанського клюбу за Ваші журнали і він їх нам показав.

По дискусії над сею справою припоручено мені написати Вам, що наш відділ О. У. у вас не замовляв "Правди і Волі", Ви нас не спитали чи ми хочемо занятися розпродажею, так тепер ми не обовязані ані продавати, ані назад звертати.

Хай лежать в Нар. Домі і люди най читають.

Так ся справа має і мені самому жаль, тим більше, що ідея наша так собі близька, а через людей, які попсували наші товариські зносини мусіли бути геї би чужі.

Здоровлю щиро,

Олекса Крайківський."

Отже "Правда і Воля захопили в полон, але "нехай читають". Проти такого полону ми нічого не маємо, але подаємо оце до загального відома, щоби люде знали, які герої сидять в Дітройті. Ми лише не знаємо, які то люде, як у пісні сказано: "Розраяли, розсудили — щоб ми в парі не ходили", — хоч думаємо, що ми "товариші" таки сильніші за тих людей, а ідея наша, про яку пише т. Крайківський, що вона така близька, мусить бути ще сильнішою і на перешкоді їй не можуть стояти якісь люде!

Одначе "Правда і Воля" як у полон попала.

Працюйте, товариші оборонці, й на далі так героїчно!

Любите Вашу родину,

[redacted] Дітий—

НА ГОЛОД І СТРАЖДАННЯ

ЗАБЕЗПЕЧТЕ ІХ доки Ви ще можете це зробити! Бо ніхто не знає, що буде з ними завтра.

ЗАБЕЗПЕЧТЕ Ваше здоровля і старші літа!

Асекуруйте Ваше життя!

Наша популярна компанія має ріжні плани забезпечення дорослих і дітей. Заасекуровані у нас діти забезпечуються асекурацією у випадку втрати здоровля чи смерти батька, безплатно.

Наші рати (премії) низькі, легкі, а дивиденд (інтерес) на асекурації наша компанія платить високий.

Запросіть нашого представника, і він порадить Вас як найкраще! Пишіть до нас за докладними інформаціями по українськи:

THE WESTERN EMPIRE LIFE

ASSURANCE COMPANY.

THE SOMERSET BUILDING WINNIPEG, MANITOBA

ДОРУЧАЙТЕ ВАШІ ЗАМОВЛЕННЯ ВЕЛИКІЙ УКРАЇНСЬКІЙ АВТОВІЙ І ТРОКОВІЙ МАЙСТЕРНІ

Western Auto & Truck Body Woks

53 MARTHA ST. WINNIPEG, MAN.

PHONE 89 810

Робимо: вози (бадис) на троки, авта, комерційні вагони, автобуси, автові колеса і т ін. Всілякі полагодження. Фарбування.

Праця гварантована.